
*Доктор арх., проф. Івашко Ю. В.,
Канд. арх., доц. Сьомка С. В.,
Канд. арх., доц. Ушаков Г. Н.*

*Кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування,
Київський національний університет будівництва і архітектури
DOI: 10.32347/2519-8661.2019-20.193399*

ВИЇЗНА КОНФЕРЕНЦІЯ КАФЕДРИ ОСНОВ АРХІТЕКТУРИ ТА АРХІТЕКТУРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЕВ'ЯНОЇ САКРАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ»

Анотація. У статті описуються результати та висновки виїзної науково-практичної конференції кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА "Сучасні тенденції розвитку дерев'яної сакральної архітектури" 7 вересня 2019 року.

Постановка проблеми: сьогодні є актуальним відродження архітектурних і будівельних традицій створення дерев'яних будівель і особливо виразних об'єктів з архітектурної точки зору – дерев'яних храмів.

Мета: узагальнення теоретичних та практичних результатів по відновленню витоків дерев'яної православної архітектури України для впровадження при новому будівництві, реконструкції і реставрації існуючих споруд, для відновлення стародавніх дерев'яних храмів.

Учасники конференції безпосередньо досліджували новозбудовані дерев'яні храми в селах Київської області: Зеленьки та Александрівка, а також у районному центрі Миронівка. Автор проектів – професор Олег Слєпцов особисто доповідав про власну методику проектування дерев'яних церков і про особливості даних будівель і їхньої композиції.

Особливе значення проведеного дослідження у спілкуванні з користувачами споруд – священників і прихожан, які протягом кількох років пересвідчилились у типологічних, психологічних і духовних якостях цих сучасних зразків дерев'яної архітектури. Під час конференції були узагальнені методи поєднання традицій і сучасних технологій, а також нові архітектурні прийоми, застосовані архітектором у екстер'єрі та інтер'єрі. Важливими якостями відзначено: композиційний розвиток традиційних форм храму, психологічні та фізичні якості природного матеріалу – дерева, особлива акустика, органічна єдність будівель з природним ландшафтом, особливий ефект від вітражів, застосування авторських розробок, наприклад, декоративна конструкція в інтер'єрі – "світовид". Серед традиційних композиційних прийомів, застосованих по-новому у цих храмах: гранчаста ротонда з ярусними дахами, охоплююча галерея навколо будівлі, трьохкамерна і видовжена композиція храму з трьома верхами.

Ключові слова: архітектурне проектування, сакральна архітектура, дерев'яна архітектура, православний храм, історія архітектури.

Неординарна подія відбулася минулої погожої суботи. Йдеться про виїзну науково-практичну конференцію, присвячену сучасним тенденціям у православному храмобудуванні. Усі її учасники змогли на власні очі побачити новозбудовані дерев'яні храми в селах Київської області – Зеленьки та Олександрівка, а також у районному центрі місті Миронівка, чотирьохсотліття якого святкувалося саме того дня. Був привід для святкування і у безпосереднього натхненника цієї конференції – професора Олега Слєпцова, якого удостоєно високим званням народного архітектора України. Він і знайомив учасників заходу із збудованими за його проектами церквами.

Дерев'яна церковна архітектура Київщини має багатовікову історію, витoki якої сягають часів Київської Русі, коли не тільки в межах міста, але й у кожному боярському чи купецькому дворі була власна зрубна каплиця. Якщо поррахувати дерев'яні храми, збудовані на теренах Київщини починаючи з давньоруських часів, то йтиметься про тисячі об'єктів. Доля виявилась немилосердною до дерев'яної архітектури: більшість церков було знищено в роки войовничого атеїзму, значна частина зникла в часи Другої світової війни, окремі храми загинули від пожеж та недбальства вже наприкінці ХХ століття. Свідoctва величч цих безповоротно втрачених церков лишилися лише в архівних описах, реєстрі Л.Похилевича, архівах В. та Д. Щербаківських, Г.Павлуцького, С.Таранушенка та інших науковців. Дерев'яна церковна архітектура виявилась більш вразливою до руйнувань порівняно з мурованою, яку частіше переобладнували під сховища, комори, клуби, музеї атеїзму, і таким чином залишалась можливість відновити її в майбутньому.

Роки незалежності України позначились відродженням своїх православних традицій, почали відбудовувати і зводити нові церкви, однак переважно це були муровані храми. Саме тому тема конференції «Сакральна архітектура. Сучасні тенденції розвитку» вирізняється актуальністю, оскільки вона привертає увагу до першооснов і витоків нашої православної архітектури, яка була від часу заснування була дерев'яною. На прикладах трьох церков О.С.Слєпцов показав можливості сучасного формотворення в дереві і фактично спростував стереотип про «архаїчність» і «несучасність» архітектури з дерева. На прикладі цих церков якраз і доведено, що широкий загаль сьогодні не уявляє, які широкі можливості відкриває дерев'яне будівництво. Присутні на конференції відзначили своєрідну камерність силуетів дерев'яних храмів, особливу акустику, неповторний вплив природного матеріалу, гармонійне вписування в довкілля, коли природа і церква сприймаються як одне ціле.

Новаторство творчості, яке відкриває дерев'яна архітектура, стало темою жвавої дискусії учасників. Автор проектів О.С.Слєпцов розповів, як йшов процес

проектування, яку ідею він хотів втілити в храмах. Так, через вузьку ділянку в селі Зеленьки було запроектовано церкву у вигляді корабля (триверху тризрубну), причому «родзинкою» стало покриття бань металочерепицею, яка імітує гонт. У церкві Миронівки окрасою інтер'єру став «світовид» з давньослов'янською різьбленою в дереві орнаментикою, церква Олександрівки співзвучна своїм силуетом навколишнім високим ялинам. Особливий святковий настрій створюють кольорові вітражні вікна. Складність проектування полягала в обмеженості фінансування та складності в підборі справді професійних будівельників-майстрів по дереву.

Про це ж говорила і голова Зеленьківської сільради Вікторія Комар, ктитори-фермери, священики всіх трьох церков – благочинний отець Володимир, отець Михайл та отець Григорій.

Гліб Ушаков, який викладає сучасну світову архітектуру, підкреслив, що під час конференції він змінив свою думку про дерев'яну архітектуру і тепер вважає її сучасною. Своїми думками про можливості дерев'яної архітектури в умовах сучасної України поділились О.В.Щербаков, Я.Я.Віг, С.Б.Зиміна, І.Г.Новосад, Ю.С.Серьогін, Ю.В.Івашко. Незвичайна форма виїзної конференції забезпечила наочність та різнобічність огляду тенденцій сучасного дерев'яного храмового будівництва.

Професор КНУБА, доктор архітектури, Народний архітектор України Олег Семенович Слепцов представив три діючі храми, створені ним як головним архітектором за останні декілька років у розташованих поблизу населених пунктах Миронівського району Київської області. На конференції були присутні архітектори-науковці кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА, керівники місцевих громад – голови сільських рад, священики храмів: отець Михайло, Отець Володимир, Отець Григорій, представники архітектурного факультету НАУ та інші запрошені фахівці. Учасники конференції вирушили на університетському автобусі за 100 кілометрів на південь від Києва і опинились спочатку біля храму села Зеленьки. Він стоїть на узвишші і по-сучасному відтворює традиційну видовжену форму з трьох послідовних частин, акцентованих у небі трьома баштовими завершеннями. Особливістю інтер'єру є різнокольорові вікна, що утворюють великий орнамент-вітраж.

Далі був Храм Всіх Святих Землі Української у Миронівці. Настоятель цього храму отець Володимир Петрик отримав у подарунок акварельне зображення його храму, виконане студентами першого курсу. Ця споруда демонструє центричну композицію, виглядає містобудівним акцентом завдяки такій формі і традиційному ритму кількох ярусів даху. Відповідно внутрішній простір цілісний і спрямований вгору.

Третя зупинка відбулась у селі Олександрівка, де височіє Храм Покрови Божої Матері. Він вирізняється особливо оригінальною композицією. Кілька дахів

один над одним завершуються сферичними банями. В той же час нижня частина охоплена традиційною для української дерев'яної архітектури галереєю, де зручно відпочити і спілкуватись за будь-якої погоди.

Священники у своїх храмах розповідали про особливості їхньої діяльності, представники громади – про процес будівництва, автор споруд – про власний метод проектування дерев'яних храмів. Цей метод зокрема передбачає творче переосмислення історичних форм, а не пряме відтворення, і застосування разом з традиційними матеріалами і конструкціями новітніх технологій, інновацій та, навіть, спеціально розроблених винаходів. Так створювались ці різні храми, де кожного разу учасники конференції могли пересвідчитись, як різна композиція внутрішнього простору забезпечує унікальне середовище і акустичні якості під час служби. Після безпосереднього вивчення храмів, відбулось обговорення та виступи. Присутні також окремо вітали Народного архітектора України, творчий шлях якого серед багатьох створених споруд особливо вирізняють сакральні будівлі.

Завдяки дієвій натурі і творчому потенціалу нашого керівника і лідера колективу Олега Слепцова співробітники нашої кафедри прийняли участь 7.09.2019 р. в чудово організованій по дерев'яним храмам Київщини, запроектованим його творчою архітектурною майстернею та за його власними ескізами. Храмове зодчество – це лише один із чисельних напрямів архітектурного формотворення в творчості видатного і талановитого майстра і вчителя. За видатні заслуги перед українським народом в галузі архітектури, мистецтва і освіти в цьому році Олегу Семеновичу Слепцову було заслужено присвоєне звання Народного архітектора України, з чим ми його всі щиро вітаємо. Шанобливо просимо майстра прийняти наші скромні віршовані вітання на честь цієї знаменної події в його житті і в пам'ять про нашу спільну чудову поїздку на початку вересня, яку вся наша кафедра запам'ятає назавжди і згадуватиме з надзвичайним теплом і вдячністю.

**Шановному Олегу Семеновичу
з вдячністю за цей чудовий день**

*Мов гори в золотім саф'яні,
Зринають храми дерев'яні...
І серце гріють нам і душу
У спеку й непомірну стужу,*

*Бо наша вся земна дорога
Прокладена завжди до Бога...
Точніш, від нього до сердець
Заблудших в суєті овець.*

*Відтак блукають по Землі
Всі агнеці в німій пітьмі,
А в обраних – святиться день
В любові Божій до людей!*

*І геній їх – безцінний дар,
Що дарував Святий Вівчар!
Так, до людей свою любов
Несе в душі Олег Слєпцов!*

*Його талантів горда сила
Дарує всім величні крила –
Мов музика з небес в саф'яні
Нас ваблять храми дерев'яні.*

*Мов втілення святих чудес,
Спустились Храми із небес –
В них частку божого тепла
Людина відтворить змогла!
На кафедрі Основ талановиті всі,
Та наш Олег Слєпцов творить навіть вві сні.
Від синтезу Ідей, і Музики, і слів,
Веде нас, мов Еней, до торжества Митців.*

*Нехай же Ваші храми славні
Прикрасять простор державні
І, учні творчі, самобутні
Ось так зведуть міста майбутні !*

На добру згадку від кафедри Основ архітектури та архітектурної композиції про незабутню суботу у колі колег і друзів та екскурсію святими місцями Київщини.

Учасники екскурсії на фоні храму

Майстер-клас професора О. С. Слепцова в стінах збудованого ним храму

Учасники виїзної конференції кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування перед входом у храм

Колектив кафедри перед храмом Усіх Святих у Миронівці

Богослужіння у храмі

*Колектив кафедри на конференції перед входом у Храм Покрови Божої Матері
с. Олександрівна*

**VISIT CONFERENCE OF THE DEPARTMENT OF ARCHITECTURE
FUNDAMENTALS AND ARCHITECTURAL DESIGN "MODERN TRENDS
OF WOODEN SACRAL ARCHITECTURE"**

Abstract. The article describes the results and conclusions of the scientific and practical conference of the Department of architecture fundamentals and architectural design of KNUCA "Modern tendencies of development of wooden sacral architecture" on September 7, 2019.

Problem statement: it is relevant today to revive the architectural and construction traditions of creating wooden buildings and especially expressive objects from an architectural point of view – wooden churches.

Objective of the article: generalization of theoretical and practical results on the restoration of the origins of the wooden Orthodox architecture of Ukraine for integration reconstruction and restoration of existing structures in new construction, for the revival of ancient wooden churches.

The participants of the conference directly explored the newly built wooden churches in the villages of the Kyiv region: Zelen'ky and Aleksandrivka also in the district center Myronivka. The author of the projects – professor Oleg Sleptsov personally reported about his own method of designing wooden churches and about the features of these buildings and their composition.

The special importance is in the studying communication with the users of the buildings – priests and parishioners, who for several years have been witnessed in the typological, psychological and spiritual senses of these contemporary wooden churches. During the conference, methods of combining traditions and modern technologies were summarized, as well as new architectural techniques applied by the architect in the exterior and interior. There were noted an important features: compositional development of traditional church forms, psychological and physical qualities of natural material – wood, special acoustics, organic unity of buildings with natural landscape, special effect from stained-glass windows, usage author's solutions, for example, decorative construction in the interior – "svitovyd". Among the traditional compositional techniques used in these churches are a granular rotunda with tiered roofs, an encircling gallery around the building, a three-chamber and elongated church composition with three apexes.

Key words: architectural design, sacral architecture, wooden architecture, orthodox church, history of architecture.